

Στη σημερινή εποχή, οι απανταχού συνωμοσιολόγοι βλέπουν στην παγκοσμιοποίηση την ενσάρκωση του Κακού.

Έχει πια πολιτική σημασία η αλήθεια;

PIERRE-ANDRE TAGUIEFF
Σύντομη πραγματεία
περί συνωμοσιολογίας
 εκδ. Ποτάκης,
 σελ. 384

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ**

«Αυτό είναι η Ιστορία. Είναι το άθροισμα των πραγμάτων που δεν μας λένε». Η φράση αυτή, από το «Libra» του Ντον Ντελίλο, συνοψίζει την παρανοϊκή-συνωμοσιολογική κοσμοθεωρία. Στη «Σύντομη Πραγματεία Περί Συνωμοσιολογίας», ο Πιερ-Αντρέ Ταγκιέφ επιχειρεί να εμβαθύνει στην ψυχολογία και την ιστορία του φαινομένου, το οποίο, με τη βοήθεια της ανεξέλεγκτης ροής πληροφοριών στο Διαδίκτυο, έχει συμβάλει στην άνοδο του λαϊκισμού και την ανατροπή της καθεστυκίας τάξης πραγμάτων στη σύγχρονη Δύση.

Ο Γάλλος φιλόσοφος και πολιτικός επιστήμων επικαλείται τον Ουμπέρτο Εκο και την αναφορά του στην «αγία φρίκη» των ανθρώπων μπροστά στο τυχαίο για να εξηγήσει την εγγενή ροπή προς τη συνωμοσιολογία. Η φρίκη αυτή, σημειώνει, οδηγεί στην αναζήτηση των κρυφών αιτιών που συνδέουν και προσδίδουν νόημα σε φαινομενικά άσχετα μεταξύ τους γεγονότα.

Στο επίκεντρο της συνωμοσιολογικής σκέψης, κατά τον Ταγκιέφ, βρίσκεται

η πρωτοκαθεδρία των προθέσεων. Όπως γράφει: «Η “θεωρία συνωμοσίας” εκλαμβάνει ως δεδομένο ότι η τελική έκβαση μιας πράξης συνιστά την πλήρη υλοποίηση της πρόθεσης κάποιου δρώντος, που έχει σχετικό συμφέρον». Το τυχαίο, με άλλα λόγια, είναι μία οφθαλμαπάτη. Οι παντοδύναμες κινητήριες δυνάμεις των θεωριών συνωμοσίας εκπροσωπούν κάποια εκδοχή του Κακού. Τα άτομα και οι ομάδες αυτές θεωρούνται ικανές να αποκρύψουν τα σχέδιά τους από την κοινή γνώμη (μέσω των ΜΜΕ, τα οποία ελέγχουν, για παράδειγμα), και αποτελούν αντικείμενο μίσους και δαιμονοποιήσεως.

«Η σαγήνη του συνωμοσιολογικού σχήματος», γράφει ο συγγραφέας, έγκειται στην «επεξηγηματική του παντοδυναμία», το «λεγόμενο “ξεμπρόστιασμα”» των ερεβδών παραγόντων που κινούν παρασκηνιακά τα νήματα της Ιστορίας. Το σχήμα αυτό –των σκοτεινών δυνάμεων που απεργάζονται καταστροφικές εξελίξεις για ίδιον όφελος, και των γενναίων ψυχών που μάχονται για την αποκάλυψή τους και τη σωτηρία του κόσμου– εμφανίζεται σε όλες τις μεγάλες θεωρίες συνωμοσίας, από την εποχή της Γαλλικής Επανάστασης έως τα «Πρωτόκολλα των Σοφών της Σιών» και την 11η Σεπτεμβρίου. Η μανιακίστικη αυτή αντίληψη της πραγματικότητας καθιστά όσους πιστεύουν σε θεωρίες συνωμοσίας ιδανικούς ψηφοφόρους λαϊκιστικών κινήματων, που στηρίζονται, σε κάθε εκδοχή τους, στην αντιπαράθεση με-

ταξύ του αθώου λαού και των ένοχων ελίτ που τον εκμεταλλεύονται. Όπως σημειώνει ο Ταγκιέφ, «παρατηρούμε συνωμοσιολογικά κύματα σε περιόδους παγκόσμιας κρίσης ή μεγάλων ανατροπών».

Μία τέτοια περίοδος είναι και η σημερινή, με τους απανταχού συνωμοσιολόγους, από την εθνικιστική Δεξιά έως την αντικαπιταλιστική Αριστερά, να βλέπουν στην παγκοσμιοποίηση την ενσάρκωση του Κακού. «Στη σημερινή συνωμοσιολογία», γράφει ο συγγραφέας, «που έχει φτιαχτεί με συμβολικά υλικά από διάφορες παραδόσεις (αντιμασονισμό, αντισοπιτισμό, αντισιωνισμό, αντιαμερικανισμό, αντικαπιταλισμό), η παγκοσμιοποίηση συλλαμβάνεται και καταγγέλλεται ως δαιμονική διαδικασία, εγγενώς καταστροφική αλλά, σε τελική ανάλυση, ελέγξιμη, καθώς αρκεί να αποκαλυφθούν οι συνωμοτές».

Με τη διεθνή συμμαχία των παρανοϊκών να απειλεί σήμερα να γκρεμίσει τα σπουδαία κεκτημένα της μεταπολεμικής τάξης πραγμάτων, τίθεται το ερώτημα: Έχει πια πολιτική σημασία η αλήθεια; Η Ιστορία μάς διδάσκει ότι καθεστώτα που βασίζονται σε ψέματα και θεωρίες συνωμοσίας δεν έχουν μεγάλο προσδόκιμο ζωής. Ωστόσο, το πόσο θα διαρκέσουν, και πόση ζημιά θα κάνουν προτού καταρρεύσουν, εξαρτάται από το σθένος της αντίστασης που θα συναντήσουν – από δικαστές, δημοσιογράφους και, τελικά, το σύνολο της κοινής γνώμης.